

повномірності реалізації соціальних прав тощо. Окрім цього, усі ці аспекти однозначно пов'язані із впливом на зміст та обсяг, межі, процес реалізації соціальних прав, а також із безпековими питаннями, а саме – соціальної безпеки.

Зрештою, такі аспекти вказують не на що інше як на формування нової «моделі реалізації соціальних прав». Виходячи з цього, залишається відкритими наступні питання: що саме має бути трансформовано спершу у випадку правової колізії? – правові інститути до ІТ сфери, чи, ІТ-сфера (разом з тим її інститути) до умов права, його інститутів, устоявихся концепцій?

Література

1. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посібник / Тюття Л.Т., Іванова І.Б. Київ: ВМУРОЛ «Україна», 2004. 408 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-12083.html>.

2. Енциклопедія права соціального забезпечення України. Київ: «Видавництво Людмила», 2020: Право соціального забезпечення / редкол.: М.І. Іншин (голова), О.М. Ярошенко (заступник голови), Н.М. Хуторян, Г.І. Чанишева, Н.М. Вапнярчук, Д.І. Сіроха, 2020. 912 с.

3. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січ. 2019 р. № 2671-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.

4. Про електронні комунікації: Закон України від 16 груд. 2020 р. № 1089-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>.

5. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг: Закон України від 15 лип. 2021 р. № 1689-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text>.

6. Європейська соціальна хартія (переглянута), Страсбург, 03 трав. 1996 р. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text.

УДК 346.3:004.738.5.(043.2)

Мостова Г.І., суддя,
Київський апеляційний суд, м. Київ, Україна

ЩОДО ФОРМИ УКЛАДЕННЯ ПРАВОЧИНІВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Чинний Цивільний кодекс України [8] (далі – ЦК України) визначає дві форми, у яких можуть укладатися правочини: усно або в письмовій (у тому числі електронній) формі (ст. 205 ЦК України). Відповідно до ч. 1 ст. 207 ЦК України правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо його зміст зафіксований в одному або кількох документах (у

тому числі електронних), у листах, телеграмах, якими обмінялися сторони. Правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо воля сторін виражена за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку.

Ті ж самі положення вказані у ч. 2 ст. 639 ЦК України і щодо форми договору, а саме: якщо сторони домовилися укласти договір за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, він вважається укладеним у письмовій формі. Оскільки договір це багатосторонній правочин відповідно до ч. 2 ст. 202 ЦК України, то далі будемо застосовувати як рівнозначні терміни «правочин» та «договір».

Разом із цим, ст. 5 Закону України «Про електронну комерцію» [2] декларує принцип однаковості юридичної сили електронних правочинів та правочинів, укладених в іншій формі, передбаченій законодавством.

Електронний договір, укладений шляхом обміну електронними повідомленнями вважається таким, що за правовими наслідками прирівнюється до договору, укладеного у письмовій формі (ч. 12 ст. 11 Закону України «Про електронну комерцію»).

А також, відповідно до ст. 6 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [4] зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності або його представником у простій письмовій або в електронній формі, якщо інше не передбачено міжнародним договором України чи законом. Таким чином, у цьому Законі електронна форма розуміється як окремий різновид форми правочину, що не узгоджується з нормами ЦК України. При цьому норми ЦК України як кодифікованого закону мають перевагу над нормами інших законів, враховуючи Рішення Конституційного Суду України від 13 березня 2012 року № 5-рп/2012 [5].

На сьогодні в юридичній науці України існують різні точки зору щодо правового статусу договорів, укладених у мережі Інтернет.

Відповідно до першого підходу, електронна форма договору є окремою формою договору. Відповідно до цього підходу «письмова» та «електронна» форми є видовими щодо родового поняття, яким слід вважати «запис», тобто фіксацію змісту договору на матеріальному або електронному носіїві, який надає можливість зберігати інформацію про зміст правочину протягом тривалого часу і відтворити її на першу вимогу у формі, зрозумілій людині.

Як справедливо зазначають представники другого підходу (зокрема, І. Спасибо-Фатєєва, А. Чучковська, О. Гудзь) правочин, вчинений з використанням електронних засобів зв'язку, є різновидом письмової форми [6, 9]. Науковці, які притримуються даної позиції вважають, що віднесення правочинів, вчинених за допомогою електронних засобів зв'язку, до письмових, слід розуміти як подання інформації (змісту

правочину) на інших носіях, аніж папір, однак із фіксацією волі (думки, намірів) сторін через логічно упорядковані знаки. Матеріальним носієм буде комп'ютерний диск, із якого зчитується відповідна інформація через її сприйняття на моніторі або після роздрукування на папері. Тому електронно-цифрова форма є різновидом письмової форми з урахуванням специфіки мережі Інтернет [6].

Електронний договір укладається та виконується в порядку, передбаченому Цивільним кодексом України та Господарським кодексом України, а також іншими актами законодавства, в залежності від виду товарів чи послуг.

Особливостями укладання правочинів дистанційним шляхом в мережі Інтернет є необхідність ідентифікації сторін договору, закріплення реальної згоди на укладання такого правочину та підтвердження такої згоди та факту укладання.

Правочин у письмовій формі може бути укладений наступними способами: 1) шляхом складання одного документа, підписаного сторонами; 2) шляхом обміну документами за допомогою поштового, телеграфного, телетайпного, телефонного, електронного та іншого зв'язку, що дає змогу точно встановити, що документ виходить від сторони в договорі.

Вчинення правочину за допомогою електронних засобів зв'язку саме по собі не повинно впливати на його дійсність.

З цього приводу в доктрині виділяють так званий принцип юридичної сили електронного документа, електронних правочинів та електронного договору, який полягає в тому, що правочин, незалежно від форми і способу його вчинення, не може бути позбавлений юридичної сили, дійсності або позовного захисту лише на тій підставі, що він укладений у формі повідомлення даних.

Цей принцип є основоположним, згідно з ним дискримінація щодо повідомлень даних є неприпустимою, тобто має забезпечуватися однаковий режим щодо повідомлень даних і паперових документів. Принцип юридичної сили електронного документа, електронних правочинів та електронного договору повинен мати загальне застосування. Його сфера не повинна обмежуватися питаннями доказів (ч. 1 ст. 8 Конвенції Організації об'єднаних націй про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах та відповідно до ч. 1 ст. 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», відповідно до якої юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму. Допустимість електронного документа як доказу також не може заперечуватися виключно на підставі того, що він має електронну форму) [1, 3].

З цього приводу буде важливим досвід європейських країн із досліджуваного нами питання.

Як свідчать результати порівняльно-правового дослідження законодавства країн ЄС, проведені у зв'язку з розробкою Європейського цивільного кодексу, письмова форма правочину вимагає наявності не лише текстового виразу інформації, але й підпису сторони (сторін) у таких країнах, як Німеччина, Естонія, Греція, Великобританія та деяких інших. Однак у найновіших дослідженнях зарубіжних учених, які були втілені у Принципах, дефініціях і модельних правилах європейського приватного права (далі – DCFR), посилені вимоги щодо письмової форми правочинів розглядаються як певний рудимент права, «заточеного» під доелектронні засоби комунікації [7].

Тому в § I.–1:106 DCFR письмова форма визначається як така форма вчинення правочину, що втілена у текстовому вигляді і зафіксована за допомогою приладів, які дозволяють відтворити її на паперовому носії або на будь-якому іншому матеріальному засобі, що гарантує довговічність її збереження у незмінному вигляді [8].

Як вбачається з цього визначення і як зазначають самі розробники кодифікації, підпис не є обов'язковим реквізитом письмової форми, а є самостійною додатковою вимогою, яка може бути встановлена для оформлення окремих видів правочинів.

Підсумовуючи вище викладене можна зазначити, що на сьогоднішній день не тільки в юридичній науці відсутня єдина точка зору щодо визначення правової природи електронного договору, а й у чинному законодавстві України існують різні підходи щодо нормативного визначення його правової природи.

На думку автора вітчизняне законодавство потребує вдосконалення певних законодавчих норм, які регулюють інститут електронних договорів для дотримання доктринальних принципів нормотворчості та правозастосування таких як принцип визначеності, оптимальності, системності та ієрархічності. При цьому доцільно врахувати та застосувати досвід європейських країн із даного питання.

Література

1. Конвенція Організації об'єднаних націй про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах: Конвенція, Міжнародний документ від 23 лист. 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_e71#Text (дата звернення 20.01.2022 р.).

2. Про електронну комерцію: Закон України від 03 вер. 2015 р. № 675-VIII. Дата оновлення: 01 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення 20.01.2022 р.).

3. Про електронні документи та документообіг: Закон України від 22 трав. 2003 р. № 851-IV. Дата оновлення: 01 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення 20.01.2022 р.).

4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квіт. 1991 р. № 959-XII. Дата оновлення: 01 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення 20.01.2022 р.).

5. Рішення Конституційного Суду України від 13 бер. 2012 р. № 5-рп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-12#Text> (дата звернення 20.01.2022 р.).

6. Спасибо-Фатєєва І.В. Щодо реформування окремих інститутів цивільного права. Судово-юридична газета. 18 жовт. 2019 р. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/157461-schodo-reformuvannya-okremikh-institutiv-tsivilnogo-prava> (дата звернення 20.01.2022 р.).

7. Draft Common Frame of Reference. Outline Edition. URL: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/2009_02_DCFR_OutlineEdition.pdf (дата звернення 20.01.2022 р.).

8. Цивільний кодекс України: Закон України, Кодекс 16 січ. 2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 28 жовт. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 20.01.2022 р.).

9. Чучковська А.В. Правове регулювання електронної комерції в Україні: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007 р. 15 с. (дата звернення 20.01.2022 р.).

УДК 347.77/.78:341.232.7(477)(043.2)

Музика О.М., суддя,
Жовтневий районний суд міста Маріуполя, м. Маріуполь, Україна

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО КОМПОНУВАННЯ НАПІВПРОВІДНИКОВИХ ВИРОБІВ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

На міжнародному рівні правове регулювання права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникових виробів здійснюється Угодою про торговельні аспекти права інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 року № 981-018 [1] (далі – Угода ТРІПС), за змістом якої члени надають режим, передбачений цією Угодою, підданим інших членів. Що стосується відповідного права інтелектуальної власності, то підданими інших членів вважаються такі фізичні або юридичні особи, які задовольняють критерії права на захист, передбачені у Паризькій Конвенції (1967), Бернській Конвенції (1971), Римській Конвенції та у Договорі з інтелектуальної власності стосовно інтегральних схем, якби всі члени були членами СОТ, що підписали ці конвенції.